

Uwolnienie pomostówek kosztowniejsze, niż ZUS szacował

ŚWIADCZENIA Dla ZUS to ciągle rosnący i trudny do ustalenia koszt, dla zainteresowanych długa walka przed sądem, a dla wymiaru sprawiedliwości – zakorkowane wokandy

Renata Majewska
renata.majewska@infor.pl

Liberalizacja pomostówek spowodowała wykreślenie 1 stycznia br. z ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1696; dalej: ustawa) jednego z warunków ich nabycia – legitymowania się co najmniej 15 latami pracy „szczególnej” uzbieranymi przed 31 grudnia 1998 r. ZUS grubo nie doszacował kosztów reformy. Przy okazji jej debiutu ocenił, że w 2024 r. wnioski o pomostówki złoży 7,3 tys. osób, w 2029 r. – 4 tys. osób, w 2033 r. – 4,8 tys. osób. Jednak tendencje są odwrotne, bo wzrastające. Ta liczba w 2023 r. przekroczyła 10 tys., a od 1 stycznia do 30 listopada br. wyniosła już niemal 11 tys.

Największym powodzeniem cieszą się pomostówki nabywane z tytułu takich prac jak: kierowanie autobusem, trolejbusem czy tramwajem w transporcie publicznym (13,7 proc. ogółu), prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych na ostrym dyżurze (10,6 proc.) oraz prace przy ustawianiu drogi przebiegu pociągów i pojazdów metra (7,3 proc.) – informuje Wojciech Dąbrowska, rzecznik prasowy centrali ZUS.

Przywilej obwarowany warunkami

Obecnie staż pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze może również dotyczyć okresu po 31 grudnia 1998 r. Aby uzyskać emeryturę pomostową, zainteresowany musi dziś łącznie spełnić następujące wymogi:

- być urodzony po 31 grudnia 1948 r.;
- wykazać okres pracy w szczególnych warunkach lub

- o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- osiągnąć wiek co najmniej 55 lat – kobiety i 60 lat – mężczyźni (choć w przypadku niektórych ciężkich prac wystarczy ukończenie 50 lat);
- mieć okresy składkowy i nieskładkowy co najmniej 20 lat – kobiety i 25 lat – mężczyźni;
- wykonywać po 31 grudnia 2008 r. pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, choć art. 49 ustawy przewiduje tu pewne ułatwienia.

– Od lat zabiegaliśmy o otwarcie dostępu do pomostówek szerszej liczbie uprawnionych. Udało się to właśnie 1 stycznia 2024 r. – mówi Sebastian Koćwin, wiceprzewodniczący OPZZ. Wedle działacza cieniem na sukcesie kładzie się jednak to, że wnioski ponad połowy osób ubiegających się o świadczenia wcześniejsze ZUS odsyła z kwitkiem. W 2023 r. odmownie załatwił 13 tys. na 23,4 tys. złożonych wniosków, a od 1 stycznia do 31 października 2024 r. – 14,7 tys. na 25,6 tys. zgłoszonych.

– Ludzie nie mają świadomości, że świeże okresy pracy w szczególnych warunkach bądź o szczególnym charakterze bada się w świetle wykazów zamieszczonych w załącznikach do ustawy, a nie starego rozporządzenia, z 1983 r. – sygnalizuje Sebastian Koćwin. Zdaniem dr Katarzyny Kalaty, radcy prawnego w Kancelarii Kalata, ZUS kwestionuje sam fakt wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, nawet jeśli osoba pracowała w zawodzie teoretycznie uprawniającym do pomostówki.

Sądy zwykle ujmują się za poszkodowanymi. Dla przykładu:

w wyroku z 25 września 2024 r. (sygn. akt III USK 14/24) Sąd Najwyższy potwierdził kwalifikację kierowcy ciągnika kołowego w rolnictwie do pracy w szczególnych warunkach z wykazu A rozporządzenia z 1983 r. Orzeczeniem z 10 lipca br. (II USKP 66/23) zaliczył do członków zespołu ratownictwa medycznego osobę, która wykazuje się latami pracy jako sanitariusz noszowy. Jednak zdarzają się też niekorzystne wyroki SN, jak z 19 czerwca 2024 r. (I USK 209/23), w świetle którego „dwutygodniowe zatrudnienie w ośrodku dla przewlekle i psychicznie chorych nie podlega zaliczeniu do pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy”.

Biją na alarm

Eksperti ostrzegają, że budżet może nie wytrzymać rozszerzenia zakresu pomostówek.

– To kolejna megakosztowna bomba emerytalna obok takich problemów jak emerytury czerwcowe lub groszowe czy wypłata wyrównania do niesłusznie okrojonych świadczeń wcześniejszych – ostrzega Andrzej Radziśław, radca prawny w Kancelarii Goźlińska, Petryk i Wspólnicy.

W budżecie państwa na 2023 r. na Fundusz Emerytur Pomostowych przeznaczono 2,4 mld zł, z czego 1,8 mld zł to dotacja z budżetu, a tylko 400 mln zł pochodzi ze składek. W 2024 r. te parametry wynoszą już odpowiednio 3,1 mld zł, 2,6 mld zł i 450 zł, a na 2025 r. – 3,2 mld zł, 2,6 mld zł i 500 mln zł.

Tymczasem związkowcy dążą do aktualizacji wykazów prac szczególnych. – Chodzi głównie o włączenie do wykazów niektórych prac świadczo-

OPINIA

To obrona przywileju, a nie ciężkiej pracy

DR MARCIN KRAJEWSKI

wykładowca w Instytucie Nietypowych Stosunków Zatrudnienia WPIA na Uniwersytecie Łódzkim

Pierwotnie emerytury pomostowe były pomyślane jako świadczenie o wygasającym charakterze (liczba uprawnień miała się sukcesywnie zmniejszać), co wynikało m.in. z planu podniesienia wieku emerytalnego. Rozszerzenie prawa do świadczenia na osoby, które nie wykonywały pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przed 1 stycznia 1999 r., oceniam negatywnie. Przede wszystkim dlatego, że zwiększa wysokość dotacji uzupełniającej z budżetu państwa do Funduszu Emerytur Pomostowych i obniża przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Co prawda osoby pobierające pomostówki skorzystają z gwarancji emerytury minimalnej, jednak z uwagi na to, że wcześniej opuszczają rynek pracy, wysokość świadczeń pobieranych przez nich w wieku powszechnym relatywnie spadnie. Istnieje także ryzyko, że – obok kilku tysięcy osób uprawnionych corocznie do przejścia na emerytury pomostowe – upomną się o nie kolejne grupy zawodowe. A to dodatkowo skomplikuje niezwykle pilny do rozwiązania problem innego wieku emerytalnego dla kobiet, a innego dla mężczyzn. ©

Kiedy praca w szczególnych warunkach, a kiedy o szczególnym charakterze

Prace w warunkach szczególnych są związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku (art. 3 ust. 1 ustawy).

Prace o szczególnym charakterze wymagają szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, a możliwość ich należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej związanej z procesem starzenia się (art. 3 ust. 3 ustawy). ©

nych przez automatyków, dróżników, inspektorów transportu drogowego, operatorów numerów alarmowych czy strażników ochrony lotnisk – wylicza Sebastian Koćwin. – Ze stroną pracodawców wynegocjowa-

liśmy kompromis w tym zakresie i podpisaliśmy uchwałę Rady Dialogu Społecznego nr 32 z 25 października 2024. Teraz oczekujemy realizacji uchwały przez stronę rządową – reasumuje działacz. ©

Posiedzenie rządu z pakietem ustaw cudzoziemskich

RYNEK PRACY

Karolina Topolska
karolina.topolska@infor.pl

Już jutro Rada Ministrów zajmie się pięcioma ustawami dotyczącymi sytuacji imigrantów w Polsce.

Wśród nich jest projekt ustawy o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium RP (UC46) przygotowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Regulacja ta dotyczy dostępu obcokrajowców do rynku pracy w Polsce i przewiduje m.in. przymus zatrudniania cudzoziemców na umowach o pracę. W ostatnim czasie propozycję tę złagodiono. Najpierw wprowadzono wyjątek od wymogu zawarcia umowy o pracę dla opiekunek zatrudnionych na podstawie umowy uaktywniającej. W minionym tygodniu MRPiPS zdecydowało się na kolejny, większy wyłom od nowej zasady (informowaliśmy o tym jako pierwszy już 4 grudnia br. w tekście „Etat w walce

z wyzyskiem cudzoziemców”, DGP nr 235/2024).

Mianowicie projekt przewiduje obecnie możliwość wyłączenia spod obowiązku stosunku pracy kolejnych kategorii cudzoziemców ze względu na charakter wykonywanej pracy. Obecnie projekt rozporządzenia w tej sprawie przewiduje, że nastąpiłoby to w przypadku cudzoziemca będącego sportowcem, trenerem lub artystą. Profesor Ewa Flaszyńska, dyrektor departamentu rynku pracy w MRPiPS, zastrzegła jednak we wpisie w mediach społecznościowych, że to dopiero wzór rozporządzenia, a decyzja, kogo finalnie ono obejmie, będzie podjęta wtedy, gdy będzie ono procedowane – już po wejściu w życie ustawy.

Wprowadzone wyjątki zupełnie nie satysfakcjonują przedstawicieli biznesu i nadal liczą oni na eliminację przymusowych stosunków pracy z tekstu przyszłej ustawy.

– Środowisko przedsiębiorców bardzo krytycznie ocenia

ten wymóg – podkreśla Robert Lisicki, dyrektor departamentu pracy w Konfederacji Lewiatan. – Proponowana zmiana nie uwzględniła realiów rynku, specyfiki wykonywania określonych rodzajów prac, wzrostu kosztów świadczonych usług, a także oczekiwań samych cudzoziemców – stwierdza ekspert. Jego zdaniem to nie kwestia stosowania umów prawa cywilnego, lecz zwiększenie środków i zdolności działania instytucji kontrolnych powinno być celem projektodawców.

– Ponadto zastrzeżenia budzi też określenie w rozporządzeniu przypadków, kiedy mogłyby być stosowane umowy cywilnoprawne. Nie jest zrozumiałe, dlaczego na podstawie uznaniowej decyzji projektodawcy ma dochodzić do różnicowania sytuacji osób na rynku pracy – dodaje Robert Lisicki.

Najnowsza wersja projektu przewiduje też zmianę terminu wejścia w życie ustawy – zamiast 1 stycznia 2025 r. będzie nim pierwszy dzień miesiąca

następującego po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw. Regulacje dotyczące wymogu zatrudniania cudzoziemców na umowach o pracę i wyjątków od tej zasady mają jednak zacząć obowiązywać dopiero 1 stycznia 2026 r.

Projekt dotyczący zatrudniania cudzoziemców będzie rozpatrywany w ramach częściowego pakietu kompleksowych rozwiązań dotyczących polityki migracyjnej. Pakiet ten obejmuje: 1) projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu wyeliminowania nieprawidłowości w systemie wizowym RP (UD126) przygotowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, który jako odpowiedź na aferę wizową przewiduje zmiany w systemie wydawania wiz do Polski, 2) projekt ustawy o zmianie niektórych innych ustaw (UC15) przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, który przewiduje nowe uprawnienia i obo-

wiązki dla posiadaczy Niebieskiej karty UE (zezwolenia pobyтового w celu zatrudnienia w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji), 3) projekt ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (UD173), również autorstwa MSWiA, stanowiący reakcję na zjawisko instrumentalizacji migracji i destabilizację granicy z Białorusią w związku z nielegalnym przetrzaniem migrantów, 4) projekt ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia (UC29) przygotowany przez MRPiPS, którego celem jest większa efektywność działania publicznych służb zatrudnienia.

W porządku obrad RM nie ma natomiast na razie projektu, który przewiduje elektroniczną postępowanie pobytowych w ramach systemu informacyjnego MOS, czyli Modułu Obsługi Spraw (UD163). ©

Etap legislacyjny

Projekt czeka na rozpatrzenie przez rząd